

KITARTANAK A PREMILLENNIUM HANGSÚLYOZÁSA MELLETT

Nem szándékunk, hogy tovább folytassunk egy teljes és történeti részletezést az egyre inkább összetett és változatos, a második advent és az utolsó események központi próféciainak értelmezéséről, melyek a XIX. század fennmaradó évtizedeit és a XX. század első felét jellemzik. Ha ezt olyan átfogóan akarnánk tenni, mint ahogy azt a Prophetic Faith első négy kötetében tettük, akkor szükségessé válna egy ötödik kötet megírása. Ez azonban teljes mértékben meghaladja azokat a területi határokat, melyeket vizsgálat tárgyaként határoztunk meg, átlépve kutatásunk végső pontját. Ráadásul ezek a legújabb és egykorú források mindenki által elérhetőek.

De az 1870-es években kezdődő, és az Észak-Amerikában és Nagy-Britániában egyidejűleg megjelenő, egyes kiemelkedő fejlemények felvázolása rendkívül kíváncsú, mielőtt lezárjuk ezt a kötetet. És hasonlóképpen figyelniünk kell a jelen század eleji bizonyos fejleményekre, melyek folytatják a premillenniumról a Történelmi Iskola ugyanazon értelmezését. Ezek a nézetek nemcsak a korai századok egyházának alapvető álláspontjait állandósítják, hanem ugyanezeknek a korai álláspontoknak a reformáció és a reformáció utáni megújulását, valamint a XIX. század eleji Ó- és Újvilági most bemutatott hangsúlyozás megújítását is. Ez pontosan harmadszor hangsúlyozza ki a keresztény korszak folyamán fenntartott, ezer év előtti második eljövétel változatlan igazságát. És ez teljesen különbözik a hatalmas millerita mozgalom hangsúlyozásától, melyet nemrég tekintettünk át.

A második adventről szóló próféciaakra vonatkozóan, **(1178)** az észak-amerikai harmadik általános ébredés kezdetéről részletesen beszámtunk jelen kötet I. részében, az Óvilágról pedig a III. kötet II. részében. A továbbiakban megemlékezünk azokról a fejleményekről, amelyek éles megvilágításba helyezik a XIX. század utolsó negyedét, valamint rávilágítanak a XX. század kezdő évtizedeiben zajló idekapcsolódó tevékenységekre, a premillennium egyedülálló folytonosságára és fennmaradására. Mindezeknek a növekvő eltérések, lassú eltűnések és ellenintézkedések ellenére is. És mindez figyelemreméltóan különbözik a szombattartó adventista mozgalomtól és tanításoktól, melyeket a III. részben csak felvázoltunk, de amelyekkel jelentős az egyetértés.

Ez az I. és III. rész keretein kívülre való rövid kitérés tehát a premillennizmus főáramlata folytonosságának és szívósságának bemutatására szolgál, a megsokszorozódó keresztáramlatok, örvények, ellenáramlatok, és az árapályok elleni küzdelem ellenére, valamint azért, hogy feltárjuk a premillenisták többségénél évek során az alapvető dolgokban kialakult gondolkodás legfontosabb alapokon nyugvó lényeges egységét. Vessük pillantásunkat New York városára és az 1878-as évre.

I. Képviselő csoport által összehívott felekezetközi

próféciai kongresszus

Az 1844-es évet követően a második advent és a bibliai próféciairól iránti általános érdeklődés meglehetősen összeomlott. Ez gyakorlatilag minden protestáns egyházra jellemző volt. Egészen érthető, hogy természetes következményekkel járt a millerita adventisták széles körben elterjedt várakozása és későbbi csalódása elkerülhetetlenül hatást gyakoroljon az összes protestáns csoportra. Valójában, mintegy három évtized telt el, mielőtt bármiféle összehangolt újjáéledt érdeklődést keltett, vagy további igény támadt volna az ősi téma megtárgyalása iránt, mely az Ó- és Újvilágban a XIX. század harmadik, negyedik és ötödik évtizedeiben százezrek érdeklődését újra megragadta.

Voltak természetesen különböző egyének és kisebb csoportok is, akik soha nem szüntették meg a próféciairól vagy az advent közelségébe vetett hitükről való tanulmányozást. Ezek szaporodtak. Mikor elérkeztek az 1878-as évhez, **(1179)** egy egyedülálló felekezetközi felhívást bocsátott ki nyolc különböző hitvallású kiváló lelkészből álló bizottság. Ezt a meghívást támogatta további 116 „püspök, egyetemi tanár, lelkész és egyháztag”, vagyis hozzávetőlegesen 125 személy. A meghívás egy három napos „Próféciai Konferenciára” szól, melyet New York város Szentháromság templomában (protestáns episzkopális) tartottak, ahol Dr. Stephan H. Tyng Jr. volt a plébános.¹ (A Konferenciáról a kép a korabeli New York *Tribune*-ből, az 1176 oldalon látható.) Az érdeklődőket arra kérték, hogy jelenjenek meg az október 30-tól november 1-ig tartandó találkozón, hogy tanulmányozzák „a mi Urunk Jézus Krisztus ezer év előtti eljövételét, és az ezzel összefüggő igazságokat, és vegyenek részt az olyan témák megbeszélésében, melyek felmerülhetnek.”²

E különleges tanulmányozásra való felhívás felekezetközi jellege - vagy pontosabban felekezetközi nézőpontja - jelentőségteljes. A meghívást elfogadók aláírásának hosszú listája teljesen rávilágít vallási

hovatartozásukra. 33 Presbiteriánus, 24 baptista, 10 egyesített presbiteriánus, 9 metodista, 8 protestáns episkopális, 8 kongregációs, 4 adventista, 2 német hitújító, 2 hitújító, 2 evangélikus, 1 lutheránus és 1 független volt a meghívottak névsorában.

A meghívó bizottságban olyan közismert nevek voltak, **(1180)** mint Dr. James H. Brooks, St. Louis-i presbiteriánus, Dr. A. J. Gordon, bostoni baptista, Ifj. Dr. S. H. Tyng New York Város-i episkopális; és W. R. Nicholson Philadelphia-i püspök reformált episkopális. 13 tanulmányt terjesztettek elő, három előadást tartottak, és ezek közül egy előadó Angliából jött. Az előadók protestáns episkopális, presbiteriánus, baptista, metodista, megtért episkopális, egyesült presbiteriánus és holland református lelkészek voltak. Ez volt a konferencia aktív vezetésének áttekintése.

II. Az 1878-as értekezéslet meglepő jelentése

A konferencia üléseiről először a 46. számú New York-i Tribune Extra-ban számoltak be, kb. ötvenezer példányban. Majd 528 oldalas kötetben adták ki *A New York-i Szentháromság templomban tartott próféciai konferencia tanulmányai Krisztus millennium előtti második eljövételéről* címen. Ezt Dr. Nathaniel West, a nagytekintélyű presbiteriánus lelkész rendezte sajtó alá. A Bevezetés a Nagy-Británniában nem régen kiadott néhány könyvre hívja fel a figyelmet, melyek aláássák a Krisztus történelmi, személyes, ezerév előtti eljövételében való hitet, mint áldott reménységet. Kijelenti, hogy ezt a nézetet szilárdan hitték az apostoli korban, sok évszázaddal később helyettesítették a próféciát azzal a preterista ellennézettel, mely nézet állítja, hogy a második advent egy múltbeli esemény volt, amely Jeruzsálem pusztulása által Kr. u. 70-ben valósult meg. Más tanulmányok erősen támogatják a még későbbi népszerű Whitbyan-féle elméletet, mely szerint a világ fokozatosan megjavul, végülis az egész világ megtér az ezerév végére.

1. A NAGY-BRITÁNNIAI HATÁROZOTT ÚJRAMEGERŐSÍTÉST IDÉZI – Ezután Dr. West a bevezetésben 9 pontot sorol fel JOHN CHARLES RYLE kanonok (később püspök) *Bekövetkező események és jelen kötelességek* könyvéből (1867). Ezek a pontok bemutatják az ősi időkbeli tisztelt ezer év előtti felfogást - nincs világmegtérés, a búza és a konkoly egymás mellett nő az aratásig, széles körű hitetlenség, formaiság, gonoszság, nehéz idők, a hittől való súlyos eltérések és a gonosz emberek egyre rosszabbak és rosszabbak lesznek - mint az idők jeleinek meghatározása, **(1181)** valamint az evangélium, mely tanúként jön a világra. Ryle, (1816-1910) – aki később Liverpool püspöke lett - ezután szűkszavúan kijelenti: „Hiszem, hogy a mi

Urunk Jézus Krisztus második eljövetele valóságos, szó szerinti, személyes, testben megjelent lesz.”³

Ezután West idézi Ryle-t, mint aki hiszi, hogy Krisztus visszatérésekor az ördögöt megkötözik, az igazakat megjutalmazzák, a gonoszokat megbüntetik, és a földet újjáteremtik. Ez az anglikán tudós kitart az mellett, hogy a próféciaikat „az egyházak túlságosan elhanyagolták” abban az időben, és hogy „a bibliai nyelv *szellemiségének és elfogadásának* téves módszere alkalmazásával, a keresztények túl gyakran teljesen eltévesztették annak jelentését.”⁴ Ryle befejező állítása (9 pont) ez volt:

„Hiszem, hogy a Római Katolikus Egyház a megjövendő nagy hittől való elszakadás következtében Babilonná lett és a pápai Antikrisztus - bár úgy gondolom, hogy az Antikrisztus teljesebb kifejlődése még be lesz mutatva a világnak.”⁵

Ez természetesen lényegében a meghatározó történelmi iskolai értelmezés, melyet ezekben a kötetekben nyomon követtünk. Így West először is összekapcsolja az amerikai premillennistákat a tengeren túl élő premillennistákkal, a közös veszélyükkel és irányzatokkal való küzdelmükben. Ezután idézi a New York-i Konferencián jelenlévő „lelkészek nagy testülete” által elfogadott határozatokat, a záróülésen újra megerősítve az „Úr ezer év előtti eljövetelében” való hitet, mint az egyház történelmi hitét, mely bibliai prófécia alapján.

„I. Megerősítjük hitünket, hogy Isten Írott Ígéje a legfelsőbb és abszolút tekintély a hittételek és kötelesek minden kérdésében.

„II. Az Ószövetségi Szentírásnak a mi Urunk Jézus Krisztus első eljövetelére vonatkozó prófétikus ígérei szó szerint teljesedtek be születésében, életében, halálában, feltámadásában és mennybemenetelében; ugyanígy mind az Ó-, mind az Újszövetség eljövetelére vonatkozó ígéretei is szó szerint be fognak teljesedni, amikor testében láthatóan, ahhoz hasonlóan jön majd vissza a földre, ahogyan felment a mennybe; és a felséges Istennek, **(1182)** a mi Megváltó Jézus Krisztusunknak ez a megjelenése az egész keresztény korban a hívő és az egyház áldott reménysége.

„III. Az Úr Jézus ezen második eljövetelét a Szentírás mindenhol küszöbön állónak mutatja be, és bármely pillanatban megtörténhet. De a pontos nap és óra ismeretlen az ember előtt, azt csakis Isten tudja.

„IV. A Szentírás sehol sem tanítja, hogy az egész világ meg fog térni Istenhez, és hogy általános béke és igazságosság uralkodik majd áldott Urunk visszatérése előtt, hanem csak a dicsőséggel és hatalommal való eljövetelével és arra vonatkozó próféciaikkal foglalkozik, a gonoszság megnövekedésével és az Antikrisztus kifejlődésével, a pogányok idejével és Izrael összegyűjtésével, a Krisztusban meghaltak feltámadásával és élő szentjeinek elváltoztatásával, amely próféciaik elérik beteljesedésüket, és akkor kezdődik el az ezeréves áldásos állapot időszaka.

„V. Az egyház kötelessége a Vőlegény távollétében a vigyázás és imádkozás, a munka és a várakozás, elmenni az egész világra és hirdetni az evangéliumot minden teremtménynek, és ezzel siettetni Isten napjának eljövetelét, és utolsó ígéretét: 'Bizony, hamar eljövök', örömteli reménységgel válaszolva, 'Ámen, bizony jövel Uram Jézus!'⁶

2. A FŐHANGSÚLY A „SZEMÉLYES ÉS LÁTHATÓ” ELJÖVETELEN VAN – A lejegyzett előadásokat nagyképzettségű és közismert lelkészek és teológusok mondták el. Elemezték a Biblia bizonyítékait Krisztus eljöveteléről, kijelentették, hogy az személyes és szó szerinti lesz, és hogy ezt nemcsak az ősi egyház hitte, hanem a gyakorlatban újrászövegezték az összes protestáns testület hitvallásában alakuló korszakokban. Kijelentették, hogy a második eljövétel nem történt meg pünkösdkor, sem Jeruzsálem lerombolásakor. Ez nem lelki eljövétel, nem is az evangélium elterjesztése; sem pedig a hívő halálakor történik. Ellenkezőleg, az feltűnően „személyes és látható” lesz.

Ilyen volt a csengő alaphang, melyet Dr. ifj. S. H. TYNG⁷ a nagy episzkopális gyülekezet - melyben a nevezetes értekezletet tartották – lelkésze szóltatott meg.⁸ (Az 1176. oldalon van bemutatva.) **(1183)** Az eljövétel ezerév előtti, állította Dr. S. H. Kellog, a pennsylvaniai Allegheny Presbiteriánus Szeminárium professzora, amikor számos érvet terjesztett elő a világmegtérés ellen, és részletesen tárgyalta a prófécia szerinti második advent előtt uralkodó világállapotokat.⁹

3. A PÁPASÁGOT TÖRTÉNELMI ANTIKRISZTUSKÉNT ISMERIK FEL – Az „Első feltámadás” volt Dr. A. J. Gordon (1836-95) később lejegyzett témája, a bostoni híres Clarendon Baptista Gyülekezetben tartott előadáson, az igazak és a gonoszok szó szerinti két feltámadásáról, és a kettő közé esik az ezerév.¹⁰ A Jersey városából való presbiteriánus Dr. Charles Kisselman Imbrie (1814-91) „Minden dolgok helyreállításáról” beszélt, melybe belefoglalta a föld tűz általi megtisztítását, az átok megszüntetését és az Éden helyreállítását.¹¹ Majd a Massachusetts állambeli Monson-i Henry Lummis professzor mutatta be a dicsőség eljövendő országa és a jelen egyház közötti ellentétet.¹²

Ezt követően Henry M. Parsons Buffalo-i presbiteriánus lelkész foglalkozott az Antikrisztus kifejlődésével. Ezt az alábbi címek vagy jelképek szerint mutatta be: fenevad, kis szarv, kemény orcájú, ravaszságokhoz értő király, bűn embere és veszedelem fia. Felismerte a pápaságban a prófécia Antikrisztusának történelmi beteljesedését, de Parsons további fejleményeket várt. W. Rufus Nicholson¹⁴ „Izrael összegyűjtéséről” beszélt (222-240 o.). Azután Dr. J. T. Cooper a Pennsylvanai Allegheny Egyesített Presbiteriánus Szeminárium tanára „az Ítélet vagy Ítéletek” kérdését vitatta meg (241-269 o.). És Dr. James H. Brooks St. Louisi presbiteriánus lelkész -

kinek neve legfelül áll a meghívó bizottság névsorán – **(1184)** száz pontban mutatta be a második advent és a tanítás viszonyát (270-312. o.).

4. A PREMILLENNIUM TÖRTÉNETÉNEK ÉLÉNK BEMUTATÁSA – Dr. NATHANIEL WEST,¹⁵ Cincinnati-i lelkésznek kimagasló közreműködése volt a konferencián, amikor a „Premillennium Tanításának Történetét” részletesen mondta el, bemutatta folytonosságát és állhatatosságát – valamint e hit hányattatásait a századok során - és megmutatta saját helyüket a bizonyságok hosszú sorában. Logikusan, fokozatosan, és valóban feltűnő pontossággal vezette végig hallgatóit a keresztény korszak évszázadain, ahogyan azt részletesebben és teljesebben felvázoltuk a Prophetic Faith négy kötetében.

West több száz tanút idézett, valamint nagy jártasságot és átfogó képet mutatott az évszázadok történelmi bizonyítékairól. Ebben az áttekintésben az apostoli időkkel kezd, és a nagy latin hitehagyással folytatja, majd felöleli a reformáció előtti és a reformáció alatti időszakokat, az ellenreformációt és annak ellen-értelmezéseit, a reformáció utáni értelmezést és a későbbi eltéréseket, a megosztó Whitbyan-féle postmillenáris elméletet, és végül elérkezik a premillennializmus XIX. századi megújulásához.¹⁶ Westnek tudomása volt a „híres emberek galaxisáról” - ahogy a XIX. század Ó- és Újvilági premillenistáit rendkívülieknek nevezte, - egészen 1878-as konferencia idejéig.

(1185) A legutóbbi értelmezők vallási hovatartozásaik szerint, akiket megnevezett: presbiteriánus (84), anglikán (44), episzkopális (22), kongregacionalista (17), baptista (19), metodista (10), holland református (8), néhány lutheránus és laikus (14)¹⁷ volt. Az érdeklődés minden egyházi vonalat felülír. Lendületes ütemben, mégis pontosan West nyomon követi a folyamatosságot bizonyos visszaesésekkel együtt, ami a premillenista felfogást érte a századok folyamán. Jelentős bemutatás volt ez, és hű képet adott.

5. A PREMILLENNIZMUS FOLYTATÓIKÉNT FOGLALNAK ÁLLÁST - A beszámolót azután „A premillennizmus védelmére vonatkozó érvelés összefoglalásával” folytatja Dr. JOHN THOMAS DUFFIELD (1823-1901) aki először egyetemi bizonyítvánnyal rendelkező tanár, majd hosszú ideig professzor Princetonban. Ezután az Albany-i református gyülekezetből való Dr. Rufus W. Clark beszélt a „Krisztus eljövételében való reménységéről, mint a szent élet és tevékeny munkálkodás mozgató erejéről” (429-455 o.) És végül az angliai Hull-ból való presbiteriánus Dr. W. P. Mackey mondta el a záróbeszédet” Krisztus visszatérése és a külföldi misszió” címen. (456-469 o.)

Azt tartották, hogy lelkesen tevékenynek kell lennünk, nem pedig fásultnak és közömbösnek az emberek szükségletei iránt.

Dr. West hozzáfűzi, hogy közel 50 oldalnyi, a tárgyhoz tartozó kivonatot tartalmaz a „Kritikai Függelék” az ezer év előtti eljövételről és a szó szerinti első feltámadásról. Ezeket neves szerzőktől, főleg európaiaktól gyűjtötte össze, a reformáció idejétől kezdve, melyek alátámasztják a Beszámoló tételét. Így ez a nagy csoport - a résztvevők teljes száma nem ismert - a múlt nagy rendíthetetlen bajnokai mellett foglaltak állást, és világosan lejegyezték, hogy az ezer év előtti második eljövétel igazságának folytatói, és a bibliai jövendölés történelmi álláspontjának fenntartói.¹⁸

JEGYZETEK

1. Tyng apja, (az idős Tyng) hosszú ideig értelmező volt, amint azt az I. rész 15. fejezetében megjegyeztem, és egy üdvözlő beszédet mondott a konferencián az összegyűlteknél. Az életrajzát lásd I. rész 342. o.
2. „Meghívó a konferenciára”, in *Premillennial Essay of the Prophetic Conference, Held in the Church of the Holy Trinity* (1878), 12. o.
3. I. m. 6, 7. o. Lásd: J. C. Ryle, *Coming Events and Present Duties*, Előszó, viii. o. Ryle-r 1800-ban nevezték ki Liverpool püspökének.
4. 8. pont, I. m. 7. o. West újra-kiadása kissé eltér az eredeti Angol kiadástól.
5. 9. pont, I. m. 7. o. (eredetileg X. o.)
6. I. m. 8. o.
7. Ifj. STEPHEN HIGGINSON TYNG hittudományi doktor (1839-1898) a Williams Főiskola és a Virginiai Episzkopális Teológiai Szeminárium elvégzése után 1863-ban felszentelték. Több gyülekezet lelkesze volt, majd a New York Város Szentháromság gyülekezetét szervezte meg. Lenyűgöző személyiséggel rendelkezett, széles körökben kedvelték. Határozottan evangélikus volt abban a meggyőződésben és hangsúlyban, amely Krisztus ügyét mindig az egyházi kapcsolatok fölé emelte. Lelkészeket és laikus munkásokat képzett ki, dolgozott a szegényekért és a kiszolgáltatottakért, és még evangéliumi szolgálatot is felajánlott az evangéliumi sátorban egy szabad telken.
8. Mind ez tekintélyes kritikának tette ki őt, és 1868-ban egyházi vizsgálat alá került, mert prédikált a metodista gyülekezetben. Ez püspöki figyelmeztetést eredményezett, bár ő határozottan védekezett. Kiemelkedő munkát végzett New a York Városi Moody-Sankey ébredésben 1875-ben. És Krisztus mielőbbi második eljövételének lelkes várakozása – idehirdetéseinek állandó témája volt – indította őt, hogy 1878-ban felajánlja és megvalósítsa a híres premillanumi konferenciát az ő Szentháromság gyülekezetében. A *He Will Come*-t 1877-ben írta, a *The Church at Work*-t és kiadta a *The People's Pulpit*, 1874-79-ben. A hittudományi doktori fokozatot 1872-ben a Williams Főiskolán nyerte el.
9. Ifj. S. H. Tyng „Christ's coming: Personal and Visible,” *Premillennial Essays*, 22-46. o.
10. S. H. Kellog, „Christ's Coming-Is It Pre-millennial?” *Premillennial Essays* 44-77. o.
11. A. J. Gordon, „The First Resurrection”, *Premillennial Essays* 78-107. o.
12. Charles K. Imbris, „The Regeneration,” *Premillennial Essays* 108-173. o.
13. Henry Lummis, „The Kingdom and the Church,” *Premillennial Essays*, 174-203. o.
14. *Premillennial Essays*, 204-221. o.

15. WILLIAM RUPUS NICHOLSON (1822-1901) ő volt az első metodista episcopális lelkész, 1843-tól 1846-ig. Azután az episcopális csoporthoz csatlakozott 1874-ben, majd 1876-ban püspök lett.
16. NATHANIEL WEST hittudományi doktor, (1824-1907), kiváló képességű presbiteriánus tudós, Angliában született. A Michigani Egyetemen 1846-ban és 1850-ben megkapta a bölcsészeti és egyetemi bölcsészeti diplomát, majd 1852-ben végzett az Allegheny Presbiteriánus Theológiai Főiskolán. Jelentős szószékeken prédikált Cincinátiban, Denverben és St. Paulban, majd 1868-1869-ben Franciországbán és Németországban tanult. Nyelvész volt, latin görög, zsidó és szanszkrit nyelven éppúgy beszélt, mint franciául és németül. 1869-től 1874-ig a Danvillei (Kentucky) Főiskola egyháztörténeti és teológiai professzora volt. Keresett előadó volt a nagy bibliai konferenciákon és hatékony író volt és szószéki előadó. A *Premillennial Essays* (1879) mellett ő volt a szerzője a *The Corruption of Established Truth*-nak (1856), és a *Daniel's Great Prophecy*-nek (1898), valamint más műveknek, mint a *The Supremacy of God's Word Established* (1851) és a *The Revelation of St. John*. Az önkényeskedő kritika kérelhetetlen ellensége volt.
17. Az alcímek áttekintése: *The Doctrine in the Apocalypses of Daniel and John*; *No Contradiction in the Different Representations*; *The Testimony of the Apostolic Fathers*; *The Testimony of the Apologists*; *Testimony of the Nixcene Age*; *The Doctrine Crushed by an Apostating Church*; *New (Augustinian) Theory of the Millennium*; *The Protestant Inter-Turn Protestant Position*; *Attitude of the Reformers*; *Doctrinal Symbols of the Reformation*; *Seventeenth Century – the Westminster Divines and Standards*; *Eighteenth Century – The Whitbyan Theory*; *Bengel and His School*; *Nineteenth Century – the Promised Triumph of the Pre-Millennial Doctrine*; *Marvelous Survival of the Doctrine*.
18. Nathaniel West, „History of the Pre-Millennial Doctrine”, *Premillennial Essays*, 313-404. o. Nem volt összehasonlítható jegyzék, kivéve Joshua Brooks *Dictionary of Writers on the Prophecies* (London, 1835). Utóbb lásd *Prophetic Faith* III. kötet 607. o.
19. Az egymásnak ellentmondó reakciók élénken tükröződnek a szívélyes hangú rokonérzésű *The Christian Intelligencer*-ben az 1878. november 7-én megjelent szerkesztői beszámolóban. És ezt hasonlóképpen ellensúlyozza a *The Christian Advocate* 1878. november 7-én megjelent ellenséges és kritikai szerkesztőségi megjegyzése, mely ugyanarról a premillenniumi konferenciáról szól, ami a saját postmillenniumi álláspontjával és a szó szerinti személyes második eljövettel kapcsolatos ellentmondásba ütközik. Ezek tükrözik a két ellentétes fogalom közötti változatlan ellentétet.